

**DZIEDZICTWO
KULTUROWE
LEGENDY EUROPY
Katalog cyfrowy**

Co-funded by
the European Union

Niniejszy dokument został stworzony na licencji Creative Commons:

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach (CC BY-NC-SA).

Całość lub część niniejszego dokumentu może być wykorzystywana, kopiowana i rozpowszechniana pod warunkiem podania źródła, nie wykorzystywania go w celach komercyjnych oraz niezmienniania warunków licencji.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

© Copyright 2024 EUfolk

Zastrzeżenie

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie są jednak wyłącznie poglądami i opiniami autora (autorów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Ani Unia Europejska, ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Informacje

Projekt	Ochrona europejskiego folkloru i dziedzictwa kulturowego
Nr projektu	Nr ref.: 2024-2-PL01-KA210-ADU-000289046
Pakiet roboczy	Opracowanie cyfrowego katalogu podobnych legend folklorystycznych legend z krajów UE
Data	sierpień 2025
Typ dokumentu	PDF
Język	angielski

Konsorcjum

Co-funded by
the European Union

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Przedstawione poglądy i opinie są jednak wyłącznie poglądami i opiniami autora (autorów) i niekoniecznie odzwierciedlają stanowisko Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Ani Unia Europejska, ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Indeks

Zastrzeżenie	2
Informacje	2
Konsorcjum	2
Wprowadzenie	4
1. Legendy przedstawiające wspólne wartości europejskie	4
1.1 Legendy polskie	4
1.1.1 Smok Wawelski	4
1.1.2 Syrenka warszawska	7
1.1.3 Legenda o panu Twardowskim	9
1.1.4 Legenda o zamku na Skale Dogiego	12
1.2 Legendy greckie	15
1.2.1 Prometeusz i dar ognia	15
1.2.2 Tezeusz i Minotaur	17
1.2.3 Most w Arcie	19
1.2.4 Nakrycie głowy wróżki	22
1.2.5 Syrenia siostra Aleksandra Wielkiego	25
1.3 Hiszpańskie legendy	28
1.3.1 Kochankowie z Teruel	28
1.3.2 Siedmiu infantów z Lary	31
1.3.3 Jaszczur / Smok z Jaén	33
1.3.4 Legenda o Don Juanie Tenorio	36
2. Podsumowanie: Wspólne wartości UE przedstawione w legendach	40
3. Ogólne wnioski	45

Wprowadzenie

Cyfrowy katalog legend ludowych EUfolk został opracowany w ramach pakietu roboczego C3.2 projektu Erasmus+ „Europejski folklor i ochrona dziedzictwa kulturowego”. Jego celem jest gromadzenie, porównywanie i prezentowanie wybranych legend ludowych z krajów europejskich, z naciskiem na wspólne wartości i podstawy moralne, które odzwierciedlają.

Legendy i tradycje ustne stanowią żywy pomost między przeszłością a teraźniejszością, ucieleśniając tożsamość kulturową, lekcje moralne i wartości społeczne narodów europejskich. Jednocześnie ujawniają one wspólne zasady, takie jak godność, wolność, solidarność, sprawiedliwość i szacunek dla różnorodności. Poprzez dokumentowanie i interpretację tych narracji katalog ten nie tylko chroni niematerialne dziedzictwo kulturowe, ale także pokazuje, że społeczność europejska od dawna jest zjednoczona wspólnymi ideałami, jeszcze zanim zostały one zapisane w prawie.

Katalog jest przeznaczony dla nauczycieli, organizacji kulturalnych, społeczności oraz osób uczących się w każdym wieku. Wspiera dialog międzypokoleniowy poprzez angażowanie seniorów jako strażników tradycji ustnych oraz młodzieży jako moderatorów cyfrowych, zapewniając, że historie te są nie tylko zachowane, ale także na nowo przedstawione w przystępnych, współczesnych formatach. Przyczynia się również do szerszych wyników projektu EUfolk, zasilając podręcznik „Common EU Values”, filmy cyfrowe oraz działania upowszechniające. Ostatecznie katalog pokazuje, że folklor to nie tylko dziedzictwo kulturowe – to edukacja obywatelska, przypomnienie wspólnych wartości i narzędzie budowania tożsamości europejskiej.

1. Legendy przedstawiające wspólne wartości europejskie

1.1 Legendy polskie

1.1.1 Legenda o Smoku Wawelskim

Kraj: Polska

Tytuł legendy (język oryginalny): Smok Wawelski

Co-funded by
the European Union

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Przedstawione poglądy i opinie są jednak wyłącznie poglądami i opiniami autora (autorów) i niekoniecznie odzwierciedlają stanowisko Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Ani Unia Europejska, ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Streszczenie: W średniowiecznym Krakowie pod Wawelem żył przerażający smok, który pożerał zwierzęta hodowlane i zagrażał mieszkańcom miasta. Wielu rycerzom nie udało się go zabić. W końcu biedny szewc o imieniu Skuba wymyślił sprytny podstęp: wypchał owcę siarką. Smok pożarł ją, poczuł nieznośne pragnienie i wypił tyle wody z Wisły, że eksplodował. Skuba został okrzyknięty bohaterem, a miasto Kraków uwolniło się od strachu.

Kontekst historyczno-kulturowy: Opowieść ta wywodzi się ze średniowiecznych kronik związanych z mitami założycielskimi Krakowa. Uosabia ona ducha pomysłowości przeważającej nad brutalną siłą i stała się centralnym elementem tożsamości miasta. Jaskinia smoka na Wawelu pozostaje kulturowym punktem orientacyjnym.

Zidentyfikowane wartości UE

- ☑ **Godność ludzka** — skromny szewc pokonuje bestię, pokazując, że godność i sprawczość należą do zwykłych ludzi.
- ☑ **Wolność** — Kraków odzyskuje bezpieczeństwo i wolność po pokonaniu smoka.
- ☑ **Sprawiedliwość** — niszczycielska siła zostaje ukarana, przywracając porządek i sprawiedliwość.
- ☑ **Solidarność / wspólnota** — Przetrwanie społeczności zależy od zbiorowego oporu.

Znaczenie socjologiczne / literackie

- Ilustruje międzypokoleniowe opowiadanie historii o odwadze obywatelskiej.
- Podkreśla moralną sprawczość: spryt i sprawiedliwość przeważają nad przemocą.
- Wzmacnia rolę bohaterów społeczności pochodzących ze skromnych środowisk.
- Symbolizuje zwycięstwo porządku, wiedzy i odpowiedzialności obywatelskiej.

Uwaga porównawcza („Podobne legendy” w UE)

Podobne do: Grecja – Odyseusz i cyklop, Edyp i sfinks

Wspólne motywy/wartości: sprytny intelekt nad brutalną siłą; wyzwolenie z niewoli/ucisku.

Kluczowe różnice: Odyseusz działa na rzecz swojej załogi, podczas gdy działania Skuby wyzwalają całe miasto; Edyp rozwiązuje zagadkę, aby pokonać Sfinksa, podczas gdy Skuba stosuje podstęp.

Ilustracje

Refleksje i narracje międzypokoleniowe

Świadectwa seniorów:

Starsze pokolenia pamiętają, jak podczas dziecięcych festynów w Krakowie słyszały opowieści o smoku od rodziców lub nauczycieli. Jaskinia smoka była często celem wycieczek szkolnych, łącząc wspomnienia z miejscem. Seniorzy podkreślają, że legenda nauczyła ich, iż nawet zwykły szewc może ocalić całą społeczność.

Perspektywy młodzieży:

Młodzież na nowo interpretuje tę opowieść za pomocą komiksów, krótkich filmów animowanych i gier wykorzystujących rzeczywistość rozszerzoną, w których smok staje się symbolem odpowiedzialności za środowisko (np. nadmiernej konsumpcji prowadzącej do samozniszczenia). Postrzegają tę opowieść jako metaforę sprytnego rozwiązywania problemów w obliczu współczesnych kryzysów.

Dialog międzykrajowy:

Uczestnicy szkolenia w Grecji porównali smoka do ucieczki Odyseusza przed cyklopem, wskazując, że w obu przypadkach inteligencja okazała się potężniejsza od siły fizycznej. Uczestnicy z Hiszpanii powiązali tę historię z honorem El Cida, zwracając uwagę na różne

akcenty kulturowe (przebiegłość kontra lojalność), ale wspólną ideę wolności i sprawiedliwości.

Wnioski

Opowieść kończy się wyzwoleniem Krakowa dzięki sprytowi zwykłego szewca, potwierdzając, że pomysłowość i sprawiedliwość często wywodzą się ze skromnych początków. Pokonanie smoka symbolizuje triumf zbiorowej odwagi i ludzkiego intelektu nad strachem i tyranią.

1.1.2 Syrenka z Warszawy

Kraj: Polska

Tytuł legendy (język oryginalny): Syrenka Warszawska

Streszczenie: Według legendy syrena popłynęła w górę Wisły i odpoczywała w pobliżu dzisiejszej Warszawy. Rybacy ją złapali, ale słysząc jej śpiew, wypuścili ją na wolność. W dowód wdzięczności obiecała chronić miasto. Później, gdy kupiec próbował ją uwięzić, rybacy ponownie ją uwolnili. Stała się strażniczką Warszawy, broniąc jej przed wrogami i symbolizując jej ducha odporności.

Kontekst historyczno-kulturowy: Opowieść ta, sięgająca XIV–XV wieku, odzwierciedla rozwój Warszawy jako kwitnącego miasta położonego na szlakach handlowych. Syrenka pozostaje symbolem Warszawy i pojawia się w jej herbie.

Zidentyfikowane wartości UE

- ☒ **Wolność** — Wyzwolenie syreny uosabia szacunek dla wolności i sprzeciw wobec zniewolenia.
- ☒ **Prawa człowieka / mniejszości** — Ochrona „innej” istoty odzwierciedla inkluzywność i godność.
- ☒ **Solidarność / społeczność** — Rybacy działają wspólnie, aby bronić jej wolności, a później miasta.
- ☒ **Równouprawnienie płci** — postać kobieca jest przedstawiona jako silna obrończyni i przywódczyni społeczna.
- ☒ **Pluralizm** — Świat mitów i świat ludzi współistnieją w harmonii.

Znaczenie socjologiczne / literackie

Co-funded by
the European Union

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Przedstawione poglądy i opinie są jednak wyłącznie poglądami i opiniami autora (autorów) i niekoniecznie odzwierciedlają stanowisko Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Ani Unia Europejska, ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

- Odzwierciedla tożsamość miejską i wspólne symbole obywatelskie.
- Promuje jedność międzypokoleniową poprzez opowiadanie historii i symbole.
- Reprezentuje tolerancję wobec „innego”, zintegrowaną z tożsamością społeczności.
- Wzmacnia rolę płci w folklorze.

Uwaga porównawcza („Podobne legendy” w UE)

Podobne do: Dania – *Mała Syrenka*

Wspólne motywy/wartości: Syreny jako symbole miłości, tożsamości i odporności.

Kluczowe różnice: opowieść duńska kładzie nacisk na poświęcenie i tęsknotę, opowieść polska kładzie nacisk na ochronę obywatelską i solidarność.

Ilustracje

Refleksje i narracje międzypokoleniowe

Świadcstwa seniorów:

Co-funded by
the European Union

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Przedstawione poglądy i opinie są jednak wyłącznie poglądami i opiniami autora (autorów) i niekoniecznie odzwierciedlają stanowisko Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Ani Unia Europejska, ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Wielu starszych mieszkańców Warszawy pamięta pomnik Syrenki jako miejsce spotkań i symbol narodowy, szczególnie znaczący w czasach okupacji. Dorastali, postrzegając Syrenkę jako strażniczkę odporności i przetrwania.

Perspektywy młodzieży:

Artyści cyfrowi i studenci wykorzystują syrenę w filmikach na TikToku i memach, przedstawiając ją jako superbohaterkę chroniącą miasto przed współczesnymi zagrożeniami (zanieczyszczeniem, nierównościami). Niektórzy interpretują ją jako ikonę feminizmu, pokazując kobiety jako obrończynie życia społecznego.

Dialog międzykulturowy:

Osoby uczące się języka greckiego porównały Syrenkę do morskich bóstw z „*Odysei*” Homera, podkreślając harmonię między światem ludzi a światem mitów. Uczestnicy szkolenia z Hiszpanii powiązali ją z *La Dama de Elche*, pokazując, jak postacie kobiece symbolizują tożsamość społeczności w całej Europie.

Wnioski

Obietnica syreny, że będzie chronić Warszawę, zmienia ją z więźniarki w strażniczkę, kończąc opowieść jako świętowanie wolności, solidarności i siły łączącej. Jej wizerunek nadal uosabia odporność i jedność, symbolizując miasto, które stoi dumnie i niezłomne.

1.1.3 Legenda o panu Twardowskim

Kraj: Polska

Tytuł legendy (język oryginalny): „Pan Twardowski”

Streszczenie: Legenda opowiada o szlachcicu imieniem Pan Twardowski, który zamiast dobrze wykorzystać swoją wiedzę i umiejętności, sprzedał swoją duszę diabłu w zamian za „wielką wiedzę i mistrzostwo w magii”. W umowie Twardowski zawarł klauzulę, że diabeł może zabrać jego duszę dopiero wtedy, gdy uda się on do Rzymu, czego nie miał zamiaru robić. Dzięki mocy, jaką otrzymał od diabła, Twardowski zyskał bogactwo i sławę, stając się dworzaninem króla Zygmunta Augusta. Do konfrontacji doszło w gospodzie o nazwie „Rzym”, która miała być miejscem, gdzie diabeł miał zabrać duszę Twardowskiego. Podczas porwania, gdy diabeł niósł Twardowskiego do piekła, ten zaczął modlić się do Matki Boskiej, co sprawiło, że diabeł cierpiał i upuścił go na księżyc.

Kontekst historyczno-kulturowy: Akcja legendy rozgrywa się za panowania króla Zygmunta Augusta. Król otaczał się dworzanami zainteresowanymi alchemią i magią.

Zidentyfikowane wartości UE

☑ **Godność ludzka** — W legendzie Pan Twardowski jest przedstawiony jako człowiek wykształcony i ambitny. Jego pragnienie wiedzy i władzy skłania go do zawarcia paktu z diabłem, ale świadczy też o jego głębokim poczuciu godności osobistej. Nie godzi się on po prostu ze swoim losem ani ograniczeniami — dąży do panowania nad własnym życiem i przeznaczeniem, choć posługuje się w tym celu wątpliwymi środkami. Dążenie to można postrzegać jako odzwierciedlenie godności ludzkiej w tym sensie, że stara się on przezwyciężyć ludzką słabość i osiągnąć coś większego.

☑ **Wolność** — Twardowski udaje się uciec z rąk diabła dzięki swojej bystrości i przebiegłości, na przykład gdy przechytrzył diabła, sprawiając, że ten pomyślał, iż Twardowski już trafił do piekła. Ten akt buntu przeciwko opresyjnej sile symbolizuje walkę o osobistą wolność i autonomię.

☑ **Prawa człowieka** — Legenda porusza ideę, że prawa człowieka — a konkretnie prawo do moralnego i sprawiedliwego życia — nie mogą być naruszane. Wybory Twardowskiego ostatecznie podważają etyczne granice jego dążenia do władzy i nieśmiertelności, uświadamiając znaczenie poszanowania praw innych oraz konsekwencje działań nastawionych na własną korzyść.

☑ **Solidarność / społeczność** — Czasami Twardowski wykorzystuje swoje magiczne moce, aby pomóc otaczającym go osobom, zwłaszcza tym mniej szczęśliwym. W ten sposób daje przykład solidarności, wykorzystując swoje zdolności nie tylko dla własnej korzyści, ale także po to, by przynieść dobro innym. Można to interpretować jako przypomnienie, że ludzie powinni współpracować, aby ulepszać społeczeństwo i chronić dobrobyt innych.

Znaczenie socjologiczne / literackie

- Chęć zdobywania wiedzy za wszelką cenę.
- Opowieść ta jest klasyczną bajką moralną o walce dobra ze złem.
- Pakt Twardowskiego z diabłem można interpretować jako krytykę chciwości i egoizmu.
- Opowieść stanowi ponadczasową historię o ambicji, wiedzy i cenie moralnych wykroczeń.

Uwaga porównawcza („Podobne legendy” w UE)

Podobne do: Niemcy – Faust

Wspólne motywy/wartości: Sojusz z mrocznymi siłami w dążeniu do wiedzy

Kluczowe różnice: Twardowski nie jest prawdziwym uczonym.

Ilustracje / Wyrażenie artystyczne

Refleksje i narracje międzypokoleniowe

Świadectwa seniorów:

Starsi ludzie pamiętają, jak słyszeli opowieść o Panu Twardowskim od rodziców i nauczycieli jako moralne ostrzeżenie przed pychą i nadużywaniem wiedzy. Pamiętają go jako polskiego odpowiednika Fausta – ambitnego człowieka, który zawarł pakt z diabłem. Dla starszych pokoleń opowieść ta niosła przesłanie o pokorze i skrzesze, często powiązane z ludowymi powiedzeniami ostrzegającymi przed „arogancją Twardowskiego”.

Perspektywy młodzieży:

Młodzi Polacy interpretują Twardowskiego jako symbol ludzkiej ciekawości i innowacyjności. Twórcy cyfrowi przekształcili jego historię w krótkie filmy, komiksy i gry wideo, w których Twardowski staje się raczej niezrozumianym naukowcem niż grzesznikiem. Niektórzy łączą nawet legendę z motywami kosmicznymi (inspirowanymi

wierszem „Pan Twardowski na Księżycu”), zamieniając go w bohatera-astronautę odpowiedzialnie poszukującego wiedzy.

Dialog między krajami:

Wszyscy uczniowie od razu porównali Twardowskiego z Faustem, omawiając wspólny motyw paktu z mrocznymi siłami oraz morał o odkupieniu poprzez wiedzę. Grecy uczestnicy powiązali go z Prometeuszem, zwracając uwagę na bunt obu postaci i ich poszukiwanie oświecenia. Hiszpańscy uczniowie dostrzegli podobieństwo do Don Juana i jego buntu przeciwko ludzkim zasadom, który doprowadził go do piekła. Dyskusje podkreśliły wspólną fascynację Europy napięciem między ambicją, wiedzą i granicami moralnymi.

Wnioski

Chociaż historia Pana Twardowskiego dotyczy przede wszystkim osobistych ambicji, moralnej porażki i nadprzyrodzonych intryg, zawiera ona liczne elementy, które można powiązać z tematami godności ludzkiej, wolności, praw człowieka, sprawiedliwości i solidarności. Legenda ta stanowi ramy dla zrozumienia tych wartości, krytykując jednocześnie konsekwencje ich ignorowania w pogoni za osobistym zyskiem.

1.1.4 Legenda o zamku w Pieskowej Skale

Kraj: Polska

Tytuł legendy (język oryginalny): „legenda o Zamku w Pieskowej Skale”

Streszczenie: Legenda o zamku w Pieskowej Skale opowiada historię pięknej szlachcianki Dorotki, córki rodziny Tęczyńskich, która zakochała się w słudze-lutnistce. Jej ojciec wydał ją jednak za mąż za starego mężczyznę, którego Dorotka nie kochała. Kochankowie postanowili być razem wbrew wszelkim przeciwnościom. Niestety, po nieudanej próbie ucieczki Dorotka została zamknięta w wieży, skazana na śmierć głodową, a jej ukochany lutnista został rozszarpany przez konie. Wierny pies Dorotki wspinał się na skałę, aby przynosić jej resztki jedzenia, ratując ją przed głodem. Jednak pomimo wysiłków psa Dorotka zmarła z głodu. Nazwa skały i całego zamku upamiętnia tę historię oraz wiernego psa.

Kontekst historyczno-kulturowy: Zamek w Pieskowej Skale, położony na Szlaku Orlich Gniazd, został zbudowany w XIV wieku z inicjatywy króla Kazimierza Wielkiego jako ważna

twierdza obronna. Przez wieki zamkiem zarządzało wiele rodzin, a jego obecna nazwa pochodzi od pierwszego prywatnego właściciela, Piotra Szafranca. W XIX wieku zamek stał się ważnym symbolem polskiego romantyzmu, a po II wojnie światowej został odrestaurowany.

Obecnie stanowi ważny element tożsamości kulturowej i historycznej i jest ulubionym miejscem wypraw szkolnych i rodzinnych.

Zidentyfikowane wartości UE

- ☒ **Godność ludzka** — główni bohaterowie cenią swoją godność bardziej niż życie
- ☒ **Równouprawnienie płci** — postać kobieca jest przedstawiona jako silna, niezależna kobieta, która wolałaby umrzeć, niż zrezygnować z prawdziwej miłości
- ☒ **Wolność** — Dorotka wybiera śmierć — rodzaj wolności — zamiast nieszczęśliwego życia
- ☒ **Prawa człowieka** — uznajemy, że zastraszanie ludzi i pozbawianie ich praw jest moralnie złe
- ☒ **Solidarność / wspólnota** — piesek Dorotki był wierny swojej pani i pomógł jej ocalić życie

Znaczenie socjologiczne / literackie

- Symbol przywiązania i wiecznej miłości
- Promuje niezależność i wolność wyboru
- Podkreśla moralną sprawczość i odpowiedzialność.
- Ukazuje archetyp silnej kobiety

Uwaga porównawcza („Podobne legendy” w całej UE)

Podobne do: Most w Arta, Grecja

Wspólne motywy/wartości: poświęcenie dla uczuć, niespełniona miłość, męska opresja wobec młodej kobiety

Kluczowe różnice: kontekst historyczny

Ilustracje / Wyrażenie artystyczne

Refleksje i narracje międzypokoleniowe

Świadectwa seniorów:

Starsi mieszkańcy okolic Ojcowskiego Parku Narodowego pamiętają opowieści o wiernym psie i jego pani, których tragiczna lojalność dała nazwę zamkowi. Dla nich ta historia symbolizowała nie oddanie i wytrwałość w obliczu niesprawiedliwości – cechy podziwiane w powojennej Polsce jako cnoty niezłomności i miłości.

Perspektywy młodzieży:

Młodzi ludzie odwiedzający Pieskową Skagę często poznają tę historię dzięki przewodnikom turystycznym lub cyfrowym. Interpretują lojalność psa jako metaforę emocjonalnej prawdy i empatii. Niektórzy uczniowie tworzą projekty artystyczne lub filmy przedstawiające zwierzę jako ducha opiekuńczego czuwającego nad krajobrazem, łącząc szacunek dla środowiska z współczuciem dla zwierząt.

Dialog międzykulturowy:

Osoby uczące się języka hiszpańskiego porównały tę historię do „Kochanków z Teruel”, zwracając uwagę na to, jak obie legendy przekształcają osobistą tragedię w trwałą miłość. Grecy uczestnicy skojarzyli ją z wiernym psem Odyseusza, Argosem, zastanawiając się nad wiernością, która przetrwała próbę czasu. Wymiana poglądów podkreślała solidarność, emocjonalną wytrwałość i szacunek dla lojalności jako wartości uniwersalne w różnych kulturach.

Wnioski

Legenda podkreśla, że wartości takie jak wierność, lojalność i miłość zwierzęcia mogą pokonać trudności, a nawet okazać się silniejsze niż ludzka pomoc lub zdrada. Jest to opowieść, która podkreśla siłę przyjaźni ze zwierzętami w obliczu niebezpieczeństwa i przeciwności losu.

1.2 Greckie mity i legendy

1.2.1 Mit o Prometeuszu i darze ognia

Kraj: Grecja

Tytuł legendy (język oryginalny): „Ο Προμηθέας και η φωτιά”

Streszczenie: Prometeusz, tytan, sprzeciwił się ojcu bogów, Zeusowi, kradnąc ogień z Olimpu i dając go ludziom. Dzięki ogniovi ludzie zyskali ciepło, ochronę oraz możliwość rozwoju kultury i technologii. Zeus ukarał Prometeusza, przykuwając go do skały, gdzie orzeł codziennie zjadał jego wątrobę, która jednak każdej nocy odrastała. W końcu Herkules uwolnił go od tortur.

Kontekst historyczno-kulturowy: Mit ten wywodzi się ze starożytnych tradycji Hezjoda (VIII–VII w. p.n.e.) i odzwierciedla greckie próby wyjaśnienia początków cywilizacji, technologii oraz niezależności człowieka od boskiej kontroli.

Zidentyfikowane wartości UE

- ☑ **Godność ludzka** — ogień symbolizuje wzmocnienie pozycji, pozwalając ludziom wyrwać się z beznadziei.
- ☑ **Wolność** — Prometeusz opiera się tyranii w imię postępu ludzkości.
- ☑ **Prawa człowieka** — Prometeusz uznaje, że nie tylko bogowie, ale także ludzie mają prawa i zasługują na lepsze życie, bez względu na to, ile go to będzie kosztowało.
- ☑ **Solidarność / wspólnota** — Jego poświęcenie służyło wspólnemu dobru ludzkości.
- ☑ **Sprawiedliwość** — mit ten wywołuje dyskusje na temat sprawiedliwej kary a szlachetnego niepostuszeństwa.

Znaczenie socjologiczne / literackie

- Symbol postępu cywilizacyjnego i innowacji.
- Odzwierciedla ludzką walkę z uciskiem.

- Promuje odwagę obywatelską w przeciwstawianiu się niesprawiedliwej władzy.
- Podkreśla moralną sprawczość i odpowiedzialność.

Uwaga porównawcza („Podobne legendy” w UE)

Podobne do: Polska — *Pan Twardowski*

Wspólne motywy/wartości: sprzeciw wobec wyższej władzy, poświęcenie dla wiedzy.

Kluczowe różnice: Prometeusz działa bezinteresownie, Twardowski dla osobistych korzyści.

Ilustracje / Wyrażenie artystyczne

Refleksje i narracje międzypokoleniowe

Świadectwa seniorów:

Starsi ludzie wspominają, jak w szkole uczyli się o Prometeuszu jako o bohaterskim buntowniku, który przyniósł ludzkości ogień – a wraz z nim cywilizację. Dla nich Prometeusz uosabiał zarówno cierpienie, jak i oświecenie, symbolizując opór wobec tyranii i współczucie dla ludzkości. Wielu kojarzy jego karę z ideą, że postęp zawsze wymaga poświęcenia.

Perspektywy młodzieży:

Młodzi Grecy na nowo interpretują postać Prometeusza poprzez pryzmat współczesnych mediów i fantastyki naukowej, postrzegając go jako symbol kreatywności, wolności myśli oraz etycznego wykorzystania technologii. Działacze ekologiczni i studenci często odwołują się do niego w dyskusjach na temat energii odnawialnej, opisując ogień jako pierwszy krok w partnerstwie – i zmaganiach – ludzkości z naturą.

Dialog między krajami:

Osoby uczące się języka polskiego porównały Prometeusza do Twardowskiego, zauważając, jak obie legendy łączą ludzkie ambicje z granicami moralnymi. Hiszpańscy uczestnicy odnieśli go do Don Juana, przeciwstawiając bunt intelektualny buntowi moralnemu. W całej Europie Prometeusz zainspirował rozmowy na temat odpowiedzialności, postępu oraz równowagi między innowacją a pokorą.

Wnioski

Ta legenda przypomina nam, że postęp często wiąże się z poświęceniem i odwagą. Bunt Prometeusza podkreśla europejską wartość kwestionowania niesprawiedliwej władzy i wykorzystywania wiedzy dla wspólnego dobra.

1.2.2 Mit o Tezeuszu i Minotaurze

Kraj: Grecja

Tytuł legendy (język oryginalny): „Ο Θησέας και ο Μινώταυρος”

Streszczenie: Król Minos z Krety zażądał, aby Ateny co siedem lat wysyłały młodzieńców jako daninę, która miała zostać złożona w ofierze Minotaurze – potwornej istocie o ciele człowieka i głowie byka, zamieszkującej Labirynt, podziemny labirynt, z którego żadna istota nie była w stanie znaleźć wyjścia. Tezeusz, książę Aten, zgłosił się na ochotnika, aby położyć kres temu cyklowi. Z pomocą nici Ariadny – córki króla Minosa, która zakochała się w Tezeuszu – wszedł do Labiryntu, przywiązując nić do wejścia, aby znaleźć drogę powrotną, zabił Minotaura i uwolnił Ateny od tyranii ofiar z młodzieży.

Kontekst historyczno-kulturowy: Mit ten ma swoje korzenie na Krecie w epoce brązu (kultura minojska, ok. 2000–1400 r. p.n.e.) i odzwierciedla napięcia oraz walkę o władzę między wczesnymi miastami-państwami basenu Morza Śródziemnego.

Zidentyfikowane wartości UE

- ☑ **Wolność** — Wyzwolenie Aten spod ucisku daniny.
- ☑ **Sprawiedliwość** — Koniec niesprawiedliwego składania ofiar z niewinnych ludzi.
- ☑ **Równość płci** — długotrwały problem zostaje rozwiązany nie tylko dzięki odwadze bohatera, ale także pomysłowości i istotnemu wkładowi kobiety.
- ☑ **Solidarność / wspólnota** — Bohater naraża się na niebezpieczeństwo dla młodzieży miasta.
- ☑ **Szacunek dla natury / harmonia ze środowiskiem** — Labirynt jako metafora konfrontacji z potwornością i próżnością stworzoną przez człowieka.

Znaczenie socjologiczne / literackie

- Wychwala obywatelski obowiązek i przywództwo.
- Promuje ideę oporu wobec tyranii.
- Symbol młodzieńczej odwagi i innowacyjności (nić Ariadny).
- Uczy wspólnej odpowiedzialności.

Uwaga porównawcza („Podobne legendy” w UE)

Podobne do: Polska — *Smok Wawelski*

Wspólne motywy/wartości: Bohater pokonujący potwora, by chronić społeczność.

Kluczowe różnice: Tezeusz reprezentuje obowiązek obywatelski, opowieść o smoku kładzie nacisk na spryt i inteligencję.

Ilustracje / Wyrażenie artystyczne

Refleksje i narracje międzypokoleniowe

Świadectwa seniorów:

Starsi Grecy pamiętają tę legendę jako dumny narodowy mit o odwadze i inteligencji. Opowiadają, jak zwycięstwo Tezeusza nad Minotaurem symbolizowało nie tylko fizyczny triumf, ale także wyzwolenie od strachu i ucisku — nawiązując do wspomnień o oporze i narodowej odporności.

Perspektywy młodzieży:

Młodszy odbiorcy na nowo interpretują postać Tezeusza poprzez filmy, doświadczenia VR i opowieści w mediach społecznościowych. Wielu z nich podkreśla rolę Ariadny, przywracając równowagę w perspektywie płciowej i przedstawiając ją jako współbohaterkę, która umożliwiła sukces Tezeuszowi. Labirynt staje się metaforą poruszania się po współczesnym życiu – moralnej złożoności, presji społecznej i poszukiwania tożsamości.

Dialog między krajami:

Osoby uczące się języka polskiego powiązały historię Tezeusza ze smakiem wawelskim, podkreślając znaczenie pomysłowości nad siłą fizyczną. Uczestnicy z Hiszpanii porównali labirynt do moralnych „labiryntów” występujących w ich folklorze. Dyskusje pokazały, w jaki sposób europejskie mity o potworach i bohaterach uczą wspólnych wartości – odwagi, współpracy i sprawiedliwości.

Wnioski

Opowieść ta podkreśla walkę z uciskiem i triumf odpowiedzialności obywatelskiej. Odwaga Tezeusza ilustruje, w jaki sposób wolność i sprawiedliwość są osiąganym, gdy jednostki działają w imieniu swojej społeczności.

1.2.3 Legenda o moście w Arcie

Kraj: Grecja

Tytuł legendy (język oryginalny): „Το γεφύρι της Άρτας”

Co-funded by
the European Union

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Przedstawione poglądy i opinie są jednak wyłącznie poglądami i opiniami autora (autorów) i niekoniecznie odzwierciedlają stanowisko Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Ani Unia Europejska, ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Streszczenie: Według tej ludowej ballady mistrz budowlany i jego robotnicy codziennie bezskutecznie próbowali zbudować most nad rzeką Arachthos w Arcie, ponieważ w nocy most w tajemniczy sposób się zawalał. W końcu nadprzyrodzony ptak o ludzkim głosie powiedział budowniczemu, że most utrzyma się tylko wtedy, gdy złożona zostanie ofiara z człowieka. Mimo że budowniczy był załamany, wysłał ptaka do swojej żony, aby sprowadził ją na miejsce budowy, gdzie zastała go w stanie głębokiego smutku, rzekomo z powodu utraty pierścienia, który wpadł do fundamentów. Kobieta zgłosiła się na ochotnika, by zejść do rzeki i poszukać pierścienia. Z wielkim smutkiem budowniczy замуrował własną żonę w fundamentach, ostatecznie za jej własną zgodą w imię dobra wspólnego, i dopiero wtedy most stał się stabilny.

Kontekst historyczno-kulturowy: Legenda ta pochodzi z Epiru (północno-zachodnia Grecja) i sięga czasów bizantyjskich i osmańskich. Odzwierciedla trudy związane z budową monumentalnych dzieł oraz koszty ludzkie, które często się z nimi wiążą. Ballada ta pozostaje jedną z najstynniejszych w greckiej tradycji ludowej.

Zidentyfikowane wartości UE

- ☑ **Solidarność / wspólnota** — Poświęcenie zapewnia przetrwanie projektu społeczności.
- ☑ **Sprawiedliwość** — Porusza kwestie moralne dotyczące uczciwości i kosztów ludzkich.
- ☑ **Szacunek dla natury / harmonia ze środowiskiem** — Podkreśla walkę ludzi z siłami natury.
- ☑ **Godność ludzka** — Żona budowniczego staje się tragicznym symbolem wytrwałości i poświęcenia dla wspólnego dobra.

Znaczenie socjologiczne / literackie

- Ludowa ballada łącząca mit i rzeczywistość.
- Zgłębia napięcie między postępem a poświęceniem.
- Zachowuje pamięć o wytrwałości kobiet i ich ukrytej roli w historii.
- Łączy tożsamość społeczności z miejscem (most jako dziedzictwo).

Uwaga porównawcza („Podobne legendy” w UE)

Podobne do: Rumunia — *Mistrz Manole*

Wspólne motywy/wartości: Ofiara z człowieka dla stabilności budowli.

Kluczowe różnice: W tradycji greckiej nacisk kładziony jest na przetrwanie społeczności; w rumuńskiej — na boską inspirację.

Ilustracje / Wyrażenie artystyczne

Refleksje i narracje międzypokoleniowe

Świadectwa seniorów:

Starsi mieszkańcy wsi z Epiru pamiętają pieśni i lamenty o moście w Arcie śpiewane podczas wesel i wspólnych spotkań. Dla nich ta opowieść budzi zarówno smutek, jak i dumę z wytrwałości ich przodków.

Perspektywy młodzieży:

Młodzi ludzie krytycznie interpretują legendę, wskazując na niesprawiedliwość polegającą na poświęceniu żony budowniczego. Animacje cyfrowe podkreślają równouprawnienie płci, przekształcając żonę w budowniczą lub ducha, który negocjuje z losem, zamiast być zmuszonym do poświęcenia.

Dialog międzynarodowy:

Uczestnicy z Polski dostrzegli podobieństwa do warszawskiej Syreny, zauważając, że obie legendy poruszają temat niewoli i wyzwolenia, choć z różnych perspektyw. Hiszpańscy uczestnicy porównali ją do Kochanków z Teruel, pokazując, że poświęcenie i tragedia to powracające motywy, które dziś wymagają nowej interpretacji w kontekście równości i sprawiedliwości.

Wnioski

Ta ballada uosabia napięcie między ludzkimi ambicjami a siłami natury. Odzwierciedla koszty postępu i poświęcenia, z jakimi społeczności musiały się historycznie zmagać, aby osiągnąć zbiorowe przetrwanie.

1.2.4 Legenda o welonie nimfy Nereidy

Kraj: Grecja

Tytuł legendy (język oryginalny): „Η μπόλια της νεράιδας”

Streszczenie: W wielu greckich wioskach wierzono, że rzeki, strumienie i młyny wodne są zamieszkane przez *neraides* (nimfy). Jedna z dobrze znanych opowieści opowiada o młodym mężczyźnie, który późną nocą przebywał nad rzeką i natknął się na grupę pięknych nerejd tańczących nad rwącą wodą. Zauroczyła go jedna z nich i ukradł jej nakrycie głowy - welon. Tak więc, gdy inne nimfy zniknęły wraz z nadejściem poranka, jego ukochana była zmuszona pozostać z nim. Ożenił się z nią i mieli razem dzieci, ale ona wciąż prosiła o zwrot welonu. Mąż w końcu uległ i oddał jej nakrycie głowy, gdy ta tańczyła na weselu - wówczas Nereida zniknęła na zawsze, powracając do swojego ludu. Powracała jednak codziennie, gdy jej mąż był w pracy, i opiekowała się dziećmi oraz domem, ale małżonek już nigdy więcej nie był w stanie jej ujrzeć.

Kontekst historyczno-kulturowy: Legenda ta pochodzi z wiejskiej Grecji i należy do szeroko rozpowszechnionej tradycji ludowej dotyczącej duchów zamieszkujących rzeki, lasy i opuszczone miejsca oraz nimf wędrujących nocami po strumieniach i stawach. Odzwierciedla ona ścisły związek między społecznościami wiejskimi a siłami natury, a także zawiera moralne przesłanie dotyczące szacunku, kary za oszustwo i obowiązku.

Zidentyfikowane wartości UE

- ☑ **Szacunek dla natury / harmonia ze środowiskiem** — Natura jest żywa i należy ją traktować z szacunkiem.
- ☑ **Sprawiedliwość** — Oszustwo prowadzi do kary.
- ☑ **Wolność** — Żadna władza ani prawo — nawet miłość — nie mogą usprawiedliwić uwięzienia wbrew woli danej osoby.
- ☑ **Równouprawnienie płci** — Kobiety też mają prawa i nigdy nie powinny być traktowane jako własność mężczyzn.
- ☑ **Godność ludzka** — Nereida zachowuje swoją niezależność, przypominając nam, że poszanowanie wolności osobistej ma zasadnicze znaczenie.

☑ **Solidarność / wspólnota** — Nawet po powrocie do swojego ludu nadal troszczy się o swoje dzieci i domowników.

☑ **Tolerancja** — Współistnienie ludzi i istot nadprzyrodzonych świadczy o szacunku dla różnorodności i „innego”.

Znaczenie socjologiczne / literackie

- Odzwierciedla tradycyjne wiejskie wierzenia dotyczące niewidzialnych duchów zamieszkujących przestrzenie naturalne.
- Podkreśla kruchość obietnic i konsekwencje złamania zaufania.
- Zachowuje motyw małżeństwa z istotą nadprzyrodzoną, powszechny w europejskim folklorze.
- Przekazuje międzypokoleniowe lekcje dotyczące odpowiedzialności i szacunku w relacjach.
- Symbolizuje skrzyżowanie ludzkiego życia z tajemnicami natury.

Uwaga porównawcza („Podobne legendy” w UE)

Podobne do: Irlandia — *Panna młoda selkie*

Wspólne motywy/wartości: Małżeństwo między człowiekiem a istotą nadprzyrodzoną, ukryta szata, ostateczny powrót nieziemskiego małżonka.

Kluczowe różnice: W irlandzkiej opowieści selkie odchodzi na zawsze, gdy zwraca swoją fokową skórę; w greckiej wersji nereida nadal wspiera swoje dzieci z daleka, odzwierciedlając wartości wspólnotowe i macierzyńskie.

Ilustracje / Wyrażenie artystyczne

Refleksje i narracje międzypokoleniowe

Świadectwa seniorów:

Starsi mieszkańcy wiejskich społeczności pamiętają opowieści o „nakryciu głowy wróżki” jako piosenki lub bajki na dobranoc, ostrzegające przed chciwością i uczące szacunku dla tajemnic natury. Nakrycie głowy, skradzione niegdyś przez człowieka, wiązało wróżkę ze światem śmiertelników, dopóki nie zostało zwrócone — symbolizując kruchą równowagę między ludzkością a światem nadprzyrodzonym.

Perspektywy młodzieży:

Młodzi artyści interpretują tę opowieść na nowo przez pryzmat ekologii i feminizmu. Wróżka staje się głosem sprawiedliwości środowiskowej, a jej zagubiona nakrycie głowy symbolizuje eksploatację naturalnego piękna. Twórcy opowieści cyfrowych wykorzystują animację i fotografię, aby przedstawić ją jako strażniczkę wzywającą do harmonii między ludźmi a naturą.

Dialog między krajami:

Uczestnicy z Grecji i Hiszpanii porównali uwięzienie wróżki do uwięzienia Syreny Warszawskiej, zwracając uwagę na to, jak obie postacie kobiece reprezentują głos natury dążącej do wolności. Uczestnicy z Polski dostrzegli podobieństwa do leśnych duchów w folklorze słowiańskim. W trakcie dyskusji uczestnicy kładli nacisk na empatię, współistnienie i szacunek dla różnic.

Wnioski

Legenda ta porusza tematy miłości, straty i odpowiedzialności ponad podziałem między światem ludzi a światem nadprzyrodzonym. Przypomina nam, że harmonia wymaga szacunku dla autonomii i że nawet gdy więzi zostają zerwane, troska, solidarność i dbanie o rodzinę pozostają trwałymi wartościami.

1.2.5 Legenda o syrenie - siostrze Aleksandra Wielkiego

Kraj: Grecja

Tytuł legendy (język oryginalny): „Η Γοργόνα, η αδελφή του Μεγαλέξανδρου”

Streszczenie: Legenda o syrenie, siostrze Aleksandra Wielkiego, głosi, że jego przyrodnia siostra, Tesalonika, przypadkowo rozlała Niebędącą Wodę, którą jej brat Aleksander znalazł podczas jednej ze swoich wypraw. Ogarnięta wyrzutami sumienia i w obawie przed gniewem brata błagała bogów, by przemienili ją w syrenę, aby mogła zawsze mieć nadzieję na jego nieśmiertelność. Bogowie wystuchali jej prośby. Od tego czasu przemierza morza i pyta żeglarzy, czy król Aleksander żyje. Jeśli odpowiedź jest negatywna, wywołuje burzę i zatapia statek, natomiast jeśli jest pozytywna, uspokaja morze i chroni statek.

Kontekst historyczno-kulturowy: Legenda o Salonice, przyrodniej siostrze Aleksandra, należy do post-klasycznego cyklu ludowego „Romansów o Aleksandrze” (od III wieku n.e.), zbioru popularnych opowieści, które rozprzestrzeniły się w Europie, na Bliskim Wschodzie i w Azji. W czasach bizantyjskich i osmańskich opowieści te były na nowo interpretowane w folklorze ustnym, łącząc postacie historyczne z motywami mitycznymi. Tradycja syreny-siostry jest szczególnie związana z kulturą morską północnej Grecji, zwłaszcza w okolicach Salonik i Morza Egejskiego, gdzie marynarze przekazywali tę opowieść z pokolenia na pokolenie. Historia ta odzwierciedla nie tylko podziw dla Aleksandra jako nieśmiertelnego bohatera kulturowego, ale także symboliczne znaczenie morza w życiu Greków: przestrzeni niebezpieczeństwa i zbawienia, sprawdzającej ludzki szacunek, prawdomówność i odwagę.

Zidentyfikowane wartości UE

- ☑ **Godność ludzka** — przemiana Saloniki pokazuje głęboką emocjonalną więź lojalności i miłości, podnosząc jej ludzki smutek do rangi wiecznej pamięci.
- ☑ **Solidarność / wspólnota** — chroni ona żeglarzy, którzy czczą jej brata, dbając o ludzkie życie na morzu.
- ☑ **Tolerancja** — legenda łączy pamięć historyczną, mit i morski folklor, pokazując otwartość na różnorodne tradycje.
- ☑ **Szacunek dla natury / harmonia ze środowiskiem** — Morze jest personifikowane, uosabiając zarówno niebezpieczeństwo, jak i ochronę, w zależności od reakcji człowieka.

Znaczenie socjologiczne / literackie

- Zachowuje pamięć o Aleksandrze jako ponadczasowym bohaterze kulturowym w tradycji greckiej i europejskiej.
- Łączy historię, mit i życie morskie w jedną narrację.
- Symbolizuje moralną siłę lojalności i pamięci.
- Odzwierciedla kulturę morską, w której szacunek dla morza zapewnia przetrwanie.
- Zachęca do międzypokoleniowego przekazywania opowieści (nadal opowiadanej przez marynarzy we współczesnej Grecji).

Uwaga porównawcza („Podobne legendy” w całej UE)

Podobne do: Irlandia — *legendy o merrowach* (istoty podobne do syren, wystawiające na próbę żeglarzy).

Wspólne motywy/wartości: Duchy morskie, spotkania ludzi z istotami nadprzyrodzonymi, siły opiekuńcze kontra niszczycielskie w zależności od okazywania szacunku.

Kluczowe różnice: W greckiej opowieści syrena jest powiązana z postacią historyczną (Aleksandrem), podczas gdy w tradycji irlandzkiej merrowy należą w pełni do mitologicznego folkloru.

Ilustracje / Wyrażenie artystyczne

Refleksje i narracje międzypokoleniowe

Świadectwa seniorów:

Starsze pokolenia wspominają tę legendę jako jedną z najbardziej czarujących greckich opowieści morskich. Pamiętają, jak Gorgona pytała żeglarzy: „Czy Aleksander Wielki żyje?” – i w zależności od odpowiedzi ratowała lub niszczyła statki. Dla starszych osób siostra syreny symbolizuje wieczną opiekę i trwałą pamięć o dumie narodowej.

Perspektywy młodzieży:

Młodzi ludzie interpretują Gorgonę jako mityczną opiekunkę Morza Egejskiego, łącząc tradycję z nowoczesną świadomością ekologiczną. Jest ona przedstawiana jako duch chroniący morze przed zanieczyszczeniem i zmianami klimatycznymi. W sztuce cyfrowej i animacji pojawia się jako symbol tożsamości – pół-człowiek, pół-mit, łączący przeszłość z teraźniejszością.

Dialog między krajami:

Polscy uczestnicy porównali ją do Syreny Warszawskiej, postrzegając obie jako obrończynie miasta, łączące ląd i morze. Uczniowie z Hiszpanii zauważyli podobieństwa do nimf wodnych z legend iberyjskich. Dialog podkreślił, w jaki sposób postacie syren w całej Europie uosabiają troskę, ciągłość oraz połączenie mitu z tożsamością zbiorową.

Wnioski

Legenda o syreniej siostrze Aleksandra podkreśla trwałe wartości miłości, lojalności i ochrony. Łączy historię z folklorem, przypominając nam, że szacunek, pamięć i szczerze słowa mogą przynieść harmonię, podczas gdy brak szacunku lub zaprzeczanie mogą wywołać chaos.

1.3 Hiszpańskie legendy

1.3.1 Kochankowie z Teruel

Kraj: Hiszpania

Tytuł legendy (język oryginalny): Los Amantes de Teruel

Streszczenie: W XIII-wiecznym Teruelu dwoje młodych ludzi – Isabel de Segura i Diego de Marcilla – głęboko się w sobie zakochali. Zamożna rodzina Isabel zabroniła ich związku, ponieważ Diego nie posiadał majątku. Mając pięć lat na zdobycie bogactwa, Diego wyruszył w podróż. Isabel, sądząc, że zginął, ostatecznie poślubiła innego mężczyznę. Po powrocie Diego błagał o pocałunek, ale Isabel, związana honorem, odmówiła. Złamany sercem Diego zmarł natychmiast. Podczas pogrzebu Isabel pochyliła się, by go pocałować, i upadła martwa obok niego. Mieszkańcy miasta pochowali ich razem, oddając hołd ich wiecznej miłości.

Kontekst historyczno-kulturowy: Historia ta ma swoje korzenie w Teruel w Aragonii, a najwcześniejsze wzmianki o niej pochodzą z XIII wieku. W 1555 r. w kościele San Pedro odkryto zmumifikowane szczątki, które uznano za szczątki Kochanków, nadając opowieści materialne podstawy. Od tego czasu legenda stała się inspiracją dla sztuk teatralnych, oper oraz corocznego festiwalu średniowiecznego („Las Bodas de Isabel de Segura”), stając się centralnym elementem tożsamości Teruel.

Zidentyfikowane wartości UE

- ☒ **Godność ludzka** — opowieść podkreśla wartość miłości ponad barierami społecznymi.
- ☒ **Równość** — Podważa sztywne struktury klasowe, które uniemożliwiają związki oparte na uczuciu.
- ☒ **Sprawiedliwość** — Krytykuje niesprawiedliwe normy społeczne, które niszczą indywidualne szczęście.
- ☒ **Solidarność / wspólnota** — Miasto opłakuje wspólnie, okazując empatię i dzieląc smutek.

Znaczenie socjologiczne / literackie

Kochankowie z Teruel odzwierciedlają trwałe wartości kulturowe, takie jak wierność, honor oraz tragedia narzuconej nierówności. Ich historia została zachowana w kronikach, uwieczniona w

literaturze XVI–XIX wieku i pozostaje żywą tradycją festiwalową, podtrzymując międzypokoleniowe opowiadanie historii.

Uwaga porównawcza („Podobne legendy” w UE)

Podobne do: Romeo i Julia (tradycja włoska/angielska)

Wspólne motywy/wartości: kochankowie, którym los nie sprzyja, śmierć spowodowana barierami społecznymi/rodzinnymi.

Kluczowe różnice: Historia z Teruel kładzie nacisk na klasę społeczną i honor, podczas gdy sztuka Szekspira skupia się na waśniach rodzinnych.

Ilustracje / Wyrażenie artystyczne

Refleksje i narracje międzypokoleniowe

Świadectwa seniorów:

Starsze pokolenia w Aragonii pamiętają, jak opowiadano im tragiczną historię Isabel i Diego podczas lokalnych uroczystości lub lekcji w szkole, często podczas wizyt w Mauzoleum Kochanków. Dla nich ta historia była lekcją moralną o znaczeniu honoru i niesprawiedliwości podziałów społecznych. Wielu seniorów podkreśla, jak coroczny festiwal *Las Bodas de Isabel de Segura* podtrzymywał pamięć o tej historii, łącząc folklor z żywą tradycją.

Perspektywy młodzieży:

Młodzi ludzie na nowo interpretują legendę poprzez teatr, cosplay i krótkie filmy na platformach takich jak TikTok, często przedstawiając Isabel i Diego jako symbole prawdziwej miłości, której przeszkadzają niesprawiedliwe struktury. Niektórzy postrzegają tę historię jako krytykę przestarzałych norm społecznych i wyobrażają sobie alternatywne zakończenia, w których kochankowie pokonują bariery klasowe. Legenda inspirowała również projekty opowiadania historii w formie cyfrowej w szkołach, gdzie uczniowie wykorzystują VR i animację, aby „ponownie połączyć” kochanków.

Dialog między krajami:

Wszyscy uczestnicy porównali tę opowieść do „*Romea i Julii*”, zwracając uwagę na uniwersalną tragedię kochanków rozdzielonych przez czynniki zewnętrzne. Greccy uczestnicy wskazali na podobieństwa do bizantyjskich romansów, w których obowiązek bierze górę nad miłością. We wszystkich przypadkach uczestnicy dostrzegli wspólne europejskie wartości, takie jak godność, równość i sprawiedliwość, zastanawiając się jednocześnie nad tym, jak współczesne społeczeństwo dąży do przełamania takich sztywnych barier.

Wnioski

Legenda kończy się ponadczasową lekcją, że miłość i godność ludzka wykraczają poza podziały klasowe i bogactwo materialne. Los Isabel i Diego przypomina nam o cenie sztywnych norm społecznych, zachęcając współczesnych odbiorców do cenięcia równości, współczucia i wolności wyboru miłości zamiast konwencji.

1.3.2 Siedmiu dziedziców z Lary

Kraj: Hiszpania

Tytuł legendy (język oryginalny): Los Siete Infantes de Lara

Streszczenie: W średniowiecznej Kastylii siedmiu synów (infantes) Gonzalo Gustioza i Doñi Sanchy – „Infantes de Lara” – zostaje uwikłanych w rodzinną waśń. Ich wuj, Ruy Velázquez, knuje przeciwko nim, a poprzez zdradę i intrygi wszystkich siedmiu zostaje oszukanych i zmuszonych do konfrontacji z siłami muzułmańskimi, w wyniku której giną. Ich ścięte głowy zostają wysłane do Kordoby, a ich ojciec przyjmuje je w żałobie. Później jeden z synów, Mudarra (urodzony z sekretne go związku), mści ich śmierć, zabijając Ruy Velázqueza, przywracając w ten sposób honor rodzinny.

Kontekst historyczno-kulturowy: Legenda o Siedmiu Dziedzicach de Lara zachowała się w średniowiecznych kronikach kastylijskich, pojawiając się po raz pierwszy w *Primera Crónica General*, sporządzonej przed 1289 r., a później powtórzona w *Segunda Crónica General* i kolejnych tekstach. Badacze, tacy jak Ramón Menéndez Pidal, twierdzą, że relacje te prawdopodobnie wywodzą się ze starszego *cantar de gesta* – heroicznego eposu, który zaginął, ale którego motywy i struktura narracyjna znajdują echo w zachowanych wersjach. Na przestrzeni wieków opowieść ta wyszła poza ramy kronik i trafiła do *Romancero Viejo*, zbioru tradycyjnych hiszpańskich ballad, gdzie była śpiewana i przekazywana ustnie. Jej niezmienna popularność zapewniła jej adaptacje w teatrze Złotego Wieku, a później w literaturze, umacniając jej pozycję jako jednej z fundamentalnych legend średniowiecznej Kastylii i trwałego elementu hiszpańskiej pamięci kulturowej.

Zidentyfikowane wartości UE

- ☑ **Sprawiedliwość / praworządność** — Legenda podkreśla konsekwencje zdrady, słuszną zemstę i porządek moralny.
- ☑ **Godność ludzka** — Nawet po śmierci losy infantów są opłakiwane, co oddaje cześć ich pamięci.
- ☑ **Dziedzictwo kulturowe** — Jest to część średniowiecznej tradycji epickiej Hiszpanii i zbiorowej pamięci na przestrzeni wieków.

Znaczenie socjologiczne / literackie

Legenda o siedmiu infantach z Lary oddaje główne motywy średniowiecznego społeczeństwa kastylijskiego: więzi rodzinne, konsekwencje zdrady oraz dążenie do honoru poprzez zemstę. Odzwierciedla ona sposób, w jaki tradycja ustna zachowała rodzinne waśnie i konflikty graniczne z al-Andalus, przekształcając je w narracje dotyczące porządku moralnego i społecznego. Z biegiem czasu opowieść ta stała się nie tylko zapisem krwawej waśni, ale także opowieścią dydaktyczną: lojalność wobec własnego rodu i przywrócenie sprawiedliwości

przedstawiono jako wartości wspólnotowe. Jej przejście z zaginionej poezji epickiej do kronik, romansów i teatru pokazuje, jak legenda dostosowywała się do różnych gatunków, zapewniając przekaz międzypokoleniowy. Dla odbiorców opowieść ta nadal potwierdzała pojęcia tożsamości zbiorowej, godności szlacheckiego rodu oraz potrzeby sprawiedliwości wobec zdrady — wartości, które wciąż rezonują, gdy przypomina się tę opowieść dzisiaj.

Uwaga porównawcza („Podobne legendy” w UE)

Podobne do: Pieśni o Rolandzie (Francja)

Wspólne motywy/wartości: zdrada prowadząca do masakry, heroiczna ofiara w bitwie oraz zachowanie honoru poprzez pamięć i pieśń. Obie tradycje przekształcają historyczne konflikty graniczne w epickie narracje, które potwierdzają sprawiedliwość, lojalność i tożsamość wspólnotową.

Kluczowe różnice: Pieśń o Rolandzie kładzie nacisk na chrześcijańską jedność przeciwko zewnętrznym wrogom, podczas gdy *Siedmiu infantów* z *Lary* skupia się bardziej na wewnętrznej zdradzie w rodzinie, podkreślając niebezpieczeństwa związane z zdradą ze strony własnych krewnych.

Ilustracje / Wyraz artystyczny

Refleksje i narracje międzypokoleniowe

Świadectwa seniorów:

Starsi mieszkańcy Kastylji wspominają ballady o infantach śpiewane przez dziadków lub recytowane na lekcjach historii, często podkreślające zdradę w rodzinie jako przestrożę. Dla wielu historia ta symbolizowała lojalność wobec krewnych i tragedię hańby. Często pamiętają postać Mudarry, mściwego syna, jako symbol przywróconej sprawiedliwości.

Perspektywy młodzieży:

Młodzi ludzie angażują się w tę legendę, przekształcając ją w podcasty, powieści graficzne, a nawet gry fabularne, które dramatyzują motywy zdrady i zemsty. Dla nich ta historia rezonuje jako opowieść o zaufaniu, odporności i sprawiedliwości. Niektórzy interpretują infantów nie tylko jako ofiary, ale jako męczenników, których śmierć podkreśla destrukcyjną siłę wewnętrznych podziałów.

Dialog międzykulturowy:

Uczniowie z Grecji powiązali tę legendę ze starożytną opowieścią o zabójstwie króla Agamemnona przez jego żonę Klitajmestrę i jej kochanka Egista – kuzyna Agamemnona – zaraz po jego powrocie z wojny trojańskiej, a także o późniejszej zemście Orestesa, syna Agamemnona, skupiając się na wspólnym motywie masakry i zdrady. Uczestnicy szkolenia z Polski porównali ją do legend o odporności w czasach rozbiorów, pokazując, jak pamięć o niesprawiedliwości może zjednoczyć społeczność. Uczestnicy zgodzili się, że historia ta potwierdza solidarność i dążenie do sprawiedliwości międzypokoleniowej.

Wnioski

Tragedia Dziedziców kończy się przywróceniem sprawiedliwości poprzez zemstę Mudarry, symbolizującą, że zdrada i niesprawiedliwość ostatecznie wymagają zadośćuczynienia. Opowieść ta zachowuje średniowieczne wartości honoru i lojalności, jednocześnie skłaniając do refleksji nad jednością i niebezpieczeństwami wynikającymi z wewnętrznych podziałów.

1.3.3 Jaszczur / Smok z Jaén

Kraj: Hiszpania

Tytuł legendy (język oryginalny): El Lagarto de la Malena (lub „Lagarto de Jaén”)

Streszczenie: W Jaén potworny „lagarto” (gigantyczny gad / wąż / smok) osiadł w pobliżu źródła lub jaskini w okolicy Magdalena, terroryzując mieszkańców, polując na zwierzęta, a być może

także na ludzi. Zdesperowani mieszkańcy miasta szukali rozwiązania. W jednej z wersji skazany więzień zaoferował, że zabije potwora w zamian za wolność. Wykorzystał ślady z chleba, które doprowadziły stworzenie na rynek, gdzie zamienił jeden kawałek chleba na worek prochu (lub materiałów wybuchowych). Bestia pożarła worek i eksplodowała. W innej wersji pasterz oszukał ją owczą skórą wypełnioną płonącą hubką. W trzeciej wersji rycerz w lustrzanej zbroi oślepił bestię odbiciami i zadał jej cios. Bestia została zniszczona, a jej legenda przetrwała w zbiorowej tożsamości Jaén.

Kontekst historyczno-kulturowy: Lagarto de la Malena to jedna z najbardziej znanych tradycji ludowych Jaén w Andaluzji, przekazywana od wieków jako część zbiorowej tożsamości miasta. Wzmianki o tej legendzie pojawiają się już w XVII wieku, w tym w anonimowym tekście, który opisywał Jaén jako miasto o „funkcjach życiowych rozmieszczonych jak ciało smoka”, łącząc sam wizerunek miasta z potwornym stworzeniem. Z biegiem czasu opowieść ta stała się symbolicznie związana z samym Jaén: lagarto jest nie tylko upamiętniane w ustnych przekazach, ale także przedstawiane w lokalnej architekturze, na muralach i rzeźbach oraz celebrowane w powiedzeniach i podczas festiwali. W ten sposób to, co zaczęło się jako przerażająca opowieść o niszczycielskiej bestii, przekształciło się w symbol miasta, czyniąc lagarto zarówno strażnikiem pamięci, jak i symbolem lokalnej dumy.

Zidentyfikowane wartości UE

- ☒ **Dziedzictwo kulturowe** — Legenda jest zachowana w lokalnej tożsamości, turystyce, ikonografii i zbiorowej pamięci.
- ☒ **Solidarność / społeczność** — Wspólny wysiłek społeczności mający na celu pozbycie się zagrożenia świadczy o zbiorowej odwadze i zaradności.
- ☒ **Godność ludzka** — Pokonanie potwora symbolizuje triumf człowieka nad strachem i uciskiem.

Znaczenie socjologiczne / literackie

Legenda o Lagarto de la Malena pokazuje, jak społeczności przekształcają opowieść o strachu w znak tożsamości. W Jaén potwór, który niegdyś symbolizował chaos, stał się symbolem miasta, obecnym w powiedzeniach, opowiadaniach szkolnych, rzeźbach miejskich i lokalnych uroczystościach. Przetwarzanie różnych wersji narracji — czasem z rycerzem, czasem z pasterzem, a nawet skazanym więźniem — pokazuje elastyczność tradycji ustnej w dostosowywaniu się do kontekstu społecznego przy zachowaniu tej samej lekcji moralnej: odwaga i spryt mogą pokonać terror. Włączając smoka do praktyk kulturowych i symboli

miejskich, Jaén zmieniło niszczycielską bestię w postać jednoczącą, potwierdzając rolę folkloru w kształtowaniu poczucia przynależności i zbiorowej dumy.

Uwaga porównawcza („Podobne legendy” w UE)

Podobne do: Smok Wawelski (Polska), Edyp i Sfinks (Grecja)

Wspólne motywy/wartości: potworna istota terroryzuje społeczność, ostatecznie pokonana nie przez brutalną siłę, ale dzięki ludzkiej przebiegłości i pomysłowości. Obie legendy podkreślają zbiorowe przetrwanie, triumf ludzkiej sprawczości nad chaosem oraz przekształcenie strachu w tożsamość kulturową.

Kluczowe różnice: Smok Wawelski oraz legenda o Edypie i Sfinksie są związane z mitem założycielskim miasta i przedstawiają skromnego szewca lub podróżnika jako bohatera, podczas gdy Lagarto de la Malena jest powiązana z lokalną tożsamością w Jaén i przetrwała w wielu wariantach (rycerz, pasterz, więzień), odzwierciedlając zdolność adaptacyjną tradycji ustnej.

Ilustracje / Wyrażenie artystyczne

Refleksje i narracje międzypokoleniowe

Świadectwa seniorów:

Starsi mieszkańcy Jaén wspominają, że jako dzieci słyszeli opowieść o Lagarto de la Malena, często jako bajkę na dobranoc lub podczas szkolnych wycieczek do źródła Magdalena. Pamiętają ją zarówno jako przerażającą opowieść, jak i źródło dumy obywatelskiej, a lagarto pojawia się na lokalnych festiwalach, muralach i w powiedzeniach. Seniorzy podkreślają, że opowieść ta nauczyła ich, iż spryt i odwaga są równie potężne jak siła.

Perspektywy młodzieży:

Młodzi ludzie na nowo interpretują lagarto w zabawny sposób, tworząc komiksy, sztukę uliczną i gry wideo, w których stworzenie to staje się raczej strażnikiem Jaén niż zagrożeniem. Niektóre projekty środowiskowe wykorzystują lagarto jako symbol ochrony przyrody, przedstawiając bestię jako zagrożone zwierzę, a nie potwora. Animacje cyfrowe i aplikacje AR umieszczają lagarto w wycieczkach po mieście, zamieniając folklor w interaktywne dziedzictwo.

Dialog między krajami:

Osoby uczące się języka polskiego porównały tę legendę do krakowskiego smoka wawelskiego, zwracając uwagę na wspólny motyw pokonania bestii dzięki sprytowi. Grecy stażyści powiązali ją z legendą o bohaterze Perseuszu, który uratował księżniczkę Andromedę i kraj przed morskim potworem, który nękał region i groził pożarciem księżniczki. Dialog podkreślił, jak legendy o potworach często ewoluują w symbole obywatelskie, przekształcając strach we wspólną tożsamość.

Wnioski

Legenda ta kończy się triumfem odwagi i inteligencji nad chaosem. Zbiorowa pomysłowość społeczności przekształca strach w tożsamość, pokazując, że nawet potworne wyzwania mogą stać się symbolami odporności, kreatywności i dumy obywatelskiej.

1.3.4 Legenda o Don Juanie Tenorio z Sevilli.

Kraj: Hiszpania

Tytuł legendy (język oryginalny): Don Juan Tenorio / El Burlador de Sevilla

Co-funded by
the European Union

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Przedstawione poglądy i opinie są jednak wyłącznie poglądami i opiniami autora (autorów) i niekoniecznie odzwierciedlają stanowisko Unii Europejskiej lub Europejskiej Agencji Wykonawczej ds. Edukacji i Kultury (EACEA). Ani Unia Europejska, ani EACEA nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Streszczenie: Don Juan Tenorio to jedna z najstojniejszych postaci legendy hiszpańskiej, zapamiętana jako lekkomyślny szlachcic, który żył w Sewilli w XVII wieku. Przystojny, czarujący i nieustraszony Don Juan zastąpił uwodzeniem kobiet z każdej klasy społecznej – szlachcianek, wieśniaczek, a nawet zakonnic – szydząc z honoru rodzin i pozostawiając za sobą ślad hańby i skandalu. Jego zachowanie podsumowuje jego wyzywające zdanie: „*¡Tan largo me lo fiáis!*” („Dajecie mi mnóstwo czasu!”), co oznacza, że wierzył, iż może w nieskończoność odkładać moment sprawiedliwości lub skruchy. Fabuła osiąga punkt kulminacyjny, gdy Don Juan zabija Dona Gonzalo, ojca jednej z kobiet, które zhańbił. Później natrafia na pomnik Don Gonzalo na cmentarzu i, w aroganckiej drwinie, zaprasza go na kolację. Ku jego zdziwieniu pomnik przyjmuje zaproszenie – i podczas niesamowitej uczyty kamienna postać powstaje, by zaciągnąć Don Juana do piekła. Jego dramatyczna kara stała się lekcją moralną: bez względu na to, jak potężny lub czarujący jest człowiek, nie może uciec przed sprawiedliwością, gdy znęca się nad innymi i gardzi honorem.

Kontekst historyczno-kulturowy: Postać Don Juana wywodzi się z wcześniejszych europejskich tradycji związanych z postaciami oszustów i libertynów, jednak to Tirso de Molina, hiszpański mnich i dramaturg, jako pierwszy nadał tej postaci trwałą formę literacką w sztuce „*El burlador de Sevilla y convidado de piedra*” (opublikowanej ok. 1630 r.). Napisana w okresie złotego wieku hiszpańskiego teatru sztuka odzwierciedlała moralne niepokoje epoki baroku, przeciwstawiając uwodzenie i ekscesy honorowi, skrusze i boskiemu osądowi. Historia Don Juana szybko wykroczyła poza granice Hiszpanii: zainspirowała „*Dom Juana*” Moliere’a we Francji (1665), operę Mozarta „*Don Giovanni*” w Wiedniu (1787) oraz liczne adaptacje literackie, teatralne i filmowe. Dzięki tym wersjom Don Juan stał się jednym z najbardziej wpływowych eksportowych produktów kultury Hiszpanii, podziwianym jako symbol nieodpartej charyzmy, a jednocześnie potępianym jako ostrzeżenie przed nieuniknionymi konsekwencjami hańby i arogancji.

Zidentyfikowane wartości UE

- ☒ **Sprawiedliwość / praworządność** — Nadprzyrodzona kara Don Juana pokazuje, że nawet potężni nie mogą uniknąć odpowiedzialności.
- ☒ **Godność ludzka** — Naruszenie honoru i zaufania kobiet podkreśla potrzebę ochrony godności osobistej przed wyzyskiem.
- ☒ **Dziedzictwo kulturowe** — Don Juan jest postacią paneuropejską, zakorzenioną w hiszpańskich tradycjach, ale wywierającą wpływ na artystyczne i moralne tradycje całego kontynentu.

Znaczenie socjologiczne / literackie

Legenda o Don Juanie porusza głębokie obawy moralne i społeczne: nadużywanie przywilejów, lekceważenie godności kobiet oraz konsekwencje niepohamowanego pożądania. Jako postać literacka Don Juan stał się zwierciadłem europejskich wartości, podziwiany za swoją charyzmę, a jednocześnie potępiany za niemoralność. Jego nadprzyrodzona kara podkreśla kulturową lekcję, że sprawiedliwość — boska lub ludzka — musi zwyciężyć. Niezliczone adaptacje tej opowieści w całej Europie ujawniają jej siłę jako wspólnego mitu kulturowego, który nieustannie skłania do refleksji nad wolnością, odpowiedzialnością i granicami przekraczania norm.

Uwaga porównawcza („Podobne legendy” w UE)

Podobne do: Faust (Niemcy)

Wspólne motywy/wartości: zarówno Don Juan, jak i Faust są postaciami legendarnymi, które dążą do spełnienia zakazanych pragnień – w przypadku Don Juana jest to pożądanie, a w przypadku Fausta – wiedza i władza – by w końcu ponieść nadprzyrodzoną karę za swoje ekscesy.

Kluczowe różnice: Don Juan reprezentuje społeczne i moralne zepsucie karane przez boską sprawiedliwość, podczas gdy Faust uosabia ambicję intelektualną i poszukiwanie transcendencji, karane paktem z diabłem.

Ilustracje / Wyrażenie artystyczne

Refleksje i narracje międzypokoleniowe

Świadectwa seniorów:

Starsze pokolenia w Sewilli i całej Hiszpanii wspominają, że po raz pierwszy poznali postać Don Juana nie tylko jako lokalną legendę, ale także jako klasykę teatru hiszpańskiego Złotego Wieku. Dla nich Don Juan uosabiał zarówno fascynację, jak i ostrzeżenie: podziwiano go za charyzmę, ale jednocześnie budził strach jako wzór niemoralności. Seniorzy często wspominają, że oglądali inscenizacje „*Don Juana Tenorio*” w okolicach Dnia Wszystkich Świętych, kiedy to sztuka ta tradycyjnie stawiała się częścią życia kulturalnego.

Perspektywy młodzieży:

Dzisiejsza młodzież spotyka się z postacią Don Juana w nowoczesnych adaptacjach: operze, kinie, memach, a nawet internetowych debatach na temat toksycznej męskości. Wielu interpretuje go nie jako bohatera, ale jako postać ostrzegawczą, ilustrującą nadużywanie przywilejów i brak szacunku dla godności. Uczniowie wykorzystują media cyfrowe do krytycznej analizy legendy, przedstawiając Don Juana jako lekcję odpowiedzialności i sprawiedliwości.

Dialog między krajami:

Wszyscy uczniowie porównali Don Juana z Faustem, podkreślając, że obie postacie dążą do spełnienia zakazanych pragnień i spotyka je nadprzyrodzona kara. Adaptacja legendy w sztuce Moliere „*Dom Juan*” zainspirowała dialog na temat tego, jak legendy narodowe stają się częścią wspólnej kultury europejskiej. W trakcie dyskusji uczestnicy podkreślali sprawiedliwość i godność jako główne wnioski: upadek Don Juana pokazuje, że nikt, bez względu na to, jak uprzywilejowany jest, nie jest zwolniony z moralnej odpowiedzialności.

Wnioski

Upadek Don Juana stanowi ostateczną lekcję moralną: żadna władza ani urok nie mogą uchronić nikogo przed konsekwencjami moralnego zepsucia. Jego kara służy jako trwałe przypomnienie, że sprawiedliwość i poszanowanie godności ludzkiej muszą przeważać nad arogancją i nadużyciami.

2. Podsumowanie: Wspólne wartości UE przedstawione w legendach

Poniższa tabela przedstawia wspólne wartości Unii Europejskiej zidentyfikowane w legendach opisanych w katalogu. Łączy ona każdą wartość z legendą i odpowiednim krajem, z którego pochodzi dana opowieść.

Wspólna wartość UE	Legenda	Kraj
Godność ludzka	Smok Wawelski	Polska
Godność człowieka	Syrenka warszawska	Polska
Godność człowieka	Legenda o panu Twardowskim	Polska
Godność człowieka	Legenda o zamku w Pieskowej Skale	Polska
Godność człowieka	Prometeusz i dar ognia	Grecja
Godność człowieka	Most w Arcie	Grecja
Godność człowieka	Welon Nereidy	Grecja
Godność człowieka	Syrenka - Siostra Aleksandra Wielkiego	Grecja
Godność człowieka	Kochankowie z Teruel	Hiszpania
Godność człowieka	Siedmiu dziedziców z Lary	Hiszpania
Godność człowieka	Jaszczur/Smok z Jaén	Hiszpania
Godność człowieka	Legenda o Don Juanie Tenorio	Hiszpania
Wolność	Smok Wawelski	Polska
Wolność	Syrenka warszawska	Polska
Wolność	Legenda o panu Twardowskim	Polska
Wolność	Legenda o zamku w Pieskowej Skale	Polska
Wolność	Prometeusz i dar ognia	Grecja
Wolność	Tezeusz i Minotaur	Grecja
Wolność	Welon Nereidy	Grecja
Sprawiedliwość	Smok Wawelski	Polska
Sprawiedliwość	Prometeusz i dar ognia	Grecja
Sprawiedliwość	Tezeusz i Minotaur	Grecja
Sprawiedliwość	Most w Arcie	Grecja
Sprawiedliwość	Welon Nereidy	Grecja
Sprawiedliwość	Kochankowie z Teruel	Hiszpania
Sprawiedliwość	Siedmiu dziedziców z Lary	Hiszpania
Spain	Legenda o Don Juanie Tenorio	Hiszpania
Solidarność / Spółecność	Smok Wawelski	Polska
Solidarność / Spółecność	Syrenka warszawska	Polska

Solidarność / Spółeczność	Legenda o panu Twardowskim	Polska
Solidarność / Spółeczność	Legenda o zamku w Pieskowej Skale	Polska
Solidarność / Spółeczność	Prometeusz i dar ognia	Grecja
Solidarność / Spółeczność	Tezeusz i Minotaur	Grecja
Solidarność / Spółeczność	Most w Arcie	Grecja
Solidarność / Spółeczność	Welon Nereidy	Grecja
Solidarność / Spółeczność	Syrenka - Siostra Aleksandra Wielkiego	Grecja
Solidarność / Spółeczność	Kochankowie z Teruel	Hiszpania
Solidarność / Spółeczność	Jaszczur/Smok z Jaén	Hiszpania
Solidarność / Spółeczność	Siedmiu dziedziców z Lary	Hiszpania
Równouprawnienie płci	Syrenka z Warszawy	Polska
Równouprawnienie płci	Legenda o zamku w Pieskowej Skale	Polska
Równouprawnienie płci	Tezeusz i Minotaur	Grecja
Welon Nereidy	Welon Nereidy	Grecja
Prawa człowieka	Syrenka warszawska	Polska
Prawa człowieka	Legenda o panu Twardowskim	Polska
Prawa człowieka	Legenda o zamku w Pieskowej Skale	Polska
Prawa człowieka	Prometeusz i dar ognia	Grecja
Pluralizm / Tolerancja / Szacunek dla różnorodności	Syrenka z Warszawy	Polska
Welon Nereidy	Welon Nereidy	Grecja
Pluralizm / Tolerancja / Szacunek dla różnorodności	Syrenka - Siostra Aleksandra Wielkiego	Grecja
Szacunek dla natury / Harmonia ze środowiskiem	Tezeusz i Minotaur	Grecja
Szacunek dla natury / Harmonia ze środowiskiem	Most w Arcie	Grecja

Szacunek dla natury / Harmonia ze środowiskiem	Welon Nereidy	Grecja
Szacunek dla natury / Harmonia ze środowiskiem	Syrenka - siostra Aleksandra Wielkiego	Grecja
Dziedzictwo kulturowe	Siedmiu dziedziców z Lary	Hiszpania
Dziewięć węży z Jaén	Jaszczur/Smok z Jaén	Hiszpania
Dziedzictwo kulturowe	Legenda o Don Juanie Tenorio	Hiszpania

Poniższa tabela zawiera wszystkie legendy wymienione w katalogu, w tym główne legendy z Polski, Grecji i Hiszpanii, a także odniesienia porównawcze z innych krajów Unii Europejskiej. Każdy wpis zawiera nazwę kraju, legendę, powiązane legendy oraz wspólne europejskie wartości lub motywy moralne, które odzwierciedlają.

Kraj	Wspomniana legenda	Powiązane legendy	Wspólne motywy / wartości UE
Polska	Smok wawelski	Tezeusz i Minotaur (Grecja), Jaszczur/Smok z Jaén (Hiszpania), Edyp i Sfinks (Grecja)	Spryt zamiast siły, wyzwolenie z ucisku, odwaga obywatelska, solidarność.
Polska	Syrenka warszawska	Mała Syrenka (Dania), Welon Nereidy (Grecja), Syrenka - Siostra Aleksandra Wielkiego – syrena (Grecja)	Wolność, inkluzywność, równość płci, pluralizm, harmonia między światami.
Polska	Legenda o panu Twardowskim	Faust (Niemcy), Prometeusz i dar ognia (Grecja), Don Juan Tenorio (Hiszpania)	Moralne granice ambicji, wiedza, sprawiedliwość, godność, odpowiedzialność.
Polska	Legenda o zamku w Pieskowej Skale	Most w Arcie (Grecja), Kochankowie z Teruel (Hiszpania)	Poświęcenie dla miłości, wolność wyboru, równość płci, wytrwałość.

Grecja	Prometeusz i dar ognia	Pan Twardowski (Polska), Don Juan Tenorio (Hiszpania)	Przeciwstawianie się władzy, odpowiedzialność moralna, innowacyjność, wolność, godność.
Grecja	Tezeusz i Minotaur	Smok Wawelski (Polska)	Sprawiedliwość, wolność, heroizm, solidarność, odpowiedzialność obywatelska.
Grecja	Most w Arcie	Legenda o zamku w Pieskowej Skale (Polska), Kochankowie z Teruel (Hiszpania)	Poświęcenie, przetrwanie społeczności, sprawiedliwość, równość płci.
Grecja	Welon Nereidy	Syrenka z Warszawy (Polska), Panna młoda selkie (Irlandia)	Wolność, szacunek dla natury, sprawiedliwość, tolerancja, równość płci.
Grecja	Syrenka - Siostra Aleksandra Wielkiego	Syrenka z Warszawy (Polska), legendy o merrowach (Irlandia)	Lojalność, solidarność, harmonia z naturą, szacunek dla różnorodności.
Hiszpania	Kochankowie z Teruel	Romeo i Julia (Włochy/Anglia), Most w Arcie (Grecja)	Godność ludzka, równość, sprawiedliwość, miłość przekraczająca bariery.
Hiszpania	Siedmiu dziedziców z Lary	Pieśń o Rolandzie (Francja), greckie legendy o Agamemnonie i Orestesie	Sprawiedliwość, lojalność, honor, solidarność, tożsamość zbiorowa.
Hiszpania	Jaszczur/Smok z Jaén	Smok Wawelski (Polska), Edyp i Sfinks (Grecja)	Solidarność, godność ludzka, tożsamość kulturowa, odwaga ponad strachem.

Hiszpania	Legenda o Don Juanie Tenorio	Faust (Niemcy), Prometeusz (Grecja)	Sprawiedliwość, godność ludzka, odpowiedzialność moralna, rozliczalność.
Dania	Mała syrenka	Syrenka z Warszawy (Polska)	Wolność, wzmocnienie pozycji kobiet, poświęcenie, miłość, solidarność.
Niemcy	Faust	Legenda o panu Twardowskim (Polska), Don Juan Tenorio (Hiszpania)	Wiedza, pokusa, sprawiedliwość, odpowiedzialność moralna.
Rumuńia	Mistrz Manole	Most w Arcie (Grecja)	Poświęcenie dla dobra wspólnego, wytrwałość, sprawiedliwość, przetrwanie społeczności.
Irlandia	Naręczona selkie	Welon Nereidy (Grecja)	Wolność, szacunek dla natury, współistnienie, godność.
Irlandia	Legendy o merrowach	Siostra Aleksandra Wielkiego (Grecja)	Harmonia z naturą, prawda, ochrona, szacunek dla różnorodności.
Francja	Pieśń o Rolandzie	Siedmiu dziedziców z Lary (Hiszpania)	Sprawiedliwość, lojalność, heroizm, pamięć zbiorowa.
Włochy / Anglia	Romeo i Julia	Kochankowie z Teruel (Hiszpania)	Godność ludzka, równość, miłość kontra ograniczenia społeczne.
Grecja (jako punkt odniesienia)	Most w Arcie	Legenda o zamku w Pieskowej Skale (Polska)	Poświęcenie, miłość, ucisk, wytrwałość.
Polska (jako punkt odniesienia)	Smok Wawelski	Tezeusz i Minotaur (Grecja), Jaszczur/Smok z Jaén (Hiszpania)	Spryt, ochrona obywatelska, motywy wspólnej tożsamości.

3. Ogólny wniosek

Analiza kilku legend z Polski, Grecji i Hiszpanii, a także innych krajów europejskich, pokazuje, że legendy Europy, choć powstały w różnych językach i krajobrazach, mają wspólne podstawy moralne i kulturowe. Poprzez smoki i syreny, budowniczych i kochanków, bohaterów i oszustów, opowieści te ujawniają, że narody europejskie od dawna wyznawały wspólne ideały – godność ludzką, wolność, sprawiedliwość, solidarność, równość, szacunek dla różnorodności itp. – na długo przed tym, zanim wartości te zostały zapisane w prawie.

W całej Polsce, Grecji, Hiszpanii i nie tylko legendy zbiegają się wokół tych samych prawd: że odwaga może przybierać formę mądrości, że współczucie łączy społeczności, a nawet mityczne istoty przypominają nam o naszym obowiązku szanowania natury i siebie nawzajem. Patrząc na nie jako całość, opowieści te tworzą mozaikę europejskiej tożsamości – taką, która celebruje zarówno jedność, jak i różnorodność, tradycję i odnowę.

Łącząc tradycje ustne przeszłości z cyfrową kreatywnością teraźniejszości, narody europejskie mogą zachować nie tylko opowieści, ale także żywego ducha Europy. Ta perspektywa przypomina nam, że dziedzictwo kulturowe nie jest statyczne, ale nieustannie interpretowane na nowo przez każde pokolenie. Dzięki tym legendom wspólne wartości Europy stają się czymś więcej niż tylko słowami – stają się żywymi opowieściami, które uczą, inspirują i jednoczą ludzi ponad granicami.